

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K.D. USHYNsky"**

*(Department of General and Differential Psychology,
Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology)*

MOLDOVA STATE UNIVERSITY

(Department of Psychology)

UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW

(Institute of Psychology)

VILNIUS UNIVERSITY

(Institute of Psychology)

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY

(Department of Psychology & Brain Sciences)

ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY

(Department of Language and Psychological and Pedagogical Training)

KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL

UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA

(Department of Psychology)

CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY

(Department of Practical Psychology)

VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY

(Department of Psychology)

ODESA ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works

International Scientific and Practical Internet Conference

May 17, 2024

Odessa – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

*(кафедра загальної та диференціальної психології,
кафедра психіатрії, медичної та спеціальної психології,
кафедра теорії та методики практичної психології)*

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ

(кафедра психології)

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ

(Інститут психології)

ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(Інститут психології)

УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА

(кафедра психології та досліджень про мозок)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

(кафедра психології)

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра практичної психології)

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

(кафедра психології)

ОДЕСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 року

Одеса – 2024

UDK 001+159.9 (063)
BBK 72+88.4
Z-41

It is printed by the decision of the Academic Council of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (protocol No. 17 dated 06/27/2024).

ORGANIZING COMMITTEE

Heads of the organizing committee

Krasnozhon Andriy Vasylyovych – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Myzichenko Hanna Vyacheslavivna – Doctor of Political Sciences, Professor, Vice-Rector for Research of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Prof. Abramciów Rafał – Doctor Ph. D in Psychology, Associate Professor, Director of the Institute of Psychology, University of the National Education Commission (Krakow).

Potang Angela – Associate Professor, PhD in Psychology Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Jusienė Roma – Professor, PhD in Psychology, Director of Psychology Institute, Vilnius University (Lithuani).

Bedny Marina – Assistant Professor, Department of Psychological and Brain Sciences Johns Hopkins University (USA).

Deputy Heads

Prof. Krzywoszański Łukasz – Doctor PhD in Psychology, Associate Professor at the Institute of Psychology, Director of the Centre for Research on Neurocognitive Functions and Self-Regulation. Head of the Neurocognitive Psychology Department, University of the National Education Commission (Krakow).

Bondarenco Olga – PhD in Psychology, Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Cerlat Raisa – Associate Professor, PhD in Psychology, Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Asieieva Yuliia Oleksandrivna – Doctor of Psychological Sciences, Head of the Department of Language and Psycho-Pedagogical Training, Odesa National Economic University (Odesa).

Vdovichenko Oksana Volodymyrivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Dean of the Social and Humanitarian Faculty, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Zaritska Valentyna Vasylivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Practical Psychology Department, Classical Private University (Zaporizya).

Kazanzhy Maria Yosypivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of General and Differential Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Overchuk Victoria Anatolivna – Doctor of Economic Sciences, Candidate of Psychological Sciences, Professor, Head of the Psychology Department, Vasyl Stus Donetsk National University (Vinnytsia).

Savenkova Irina Ivanivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Sitnik Svitlana Volodymyrivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Fomenko Karina Ihorivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor of the Psychology Department, Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda (Kharkiv).

Members of the organizing committee:

Symonenko Svitlana Mykolaivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Kondratieva Iryna Pavlivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Kosianova Olena Yuriivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Lazorenko Tetiana Mykolaivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Grekh Olena Mykolaivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution

«South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Golovska Iryna Georgivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Melnychuk Iryna Valentinivna – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Maistrenko Tetiana Mykolaivna – PhD student in Psychology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Actual problems of practical psychology: Collection of scientific works of International Scientific and Practical Internet Conference(17 May 2024, m. Odessa). Odessa, 2024. 425 P.

The collection contains materials from an international scientific and practical conference dedicated to addressing current issues in practical psychological science. The scientific works primarily focus on theoretical and practical aspects of modern psychological science.

Attention to all applicants, post-graduate students, and young scientists from psychological and pedagogical universities.

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК-БІЖЕНОК
ЗА КОРДОНОМ**

Арефнія С.В.....62

**ЕМОЦІЙНО-ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ
СИНДРОМУ САМОЗВАНЦЯ**

Корнієнко А. С., Симоненко С.М.....63

**ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РЕФЛЕКСІЇ В
ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Зарицька В.В.....68

**COMPARATIVE ANALYSIS OF GENDER-RELATED DIFFERENCES IN
FRUSTRATION TOLERANCE LEVELS AMONG EARLY SCHOOL-AGE
CHILDREN**

Şterbeţ R., Potâng A.....72

**CAREER COUNSELING AND PLANNING – CONCEPTUAL
CLARIFICATIONS DEFINITIONS, ASSUMPTIONS, THEORIES**

Ovidiu F.76

**ADVERSE CHILDHOOD EXPERIENCES, INTERNALISING
DIFFICULTIES, IDENTITY AND REFLECTIVE FUNCTION IN
ADOLESCENCE WITHIN THE CONTEXT OF SOMATIC COMPLAINTS**

Mikučionytė D.81

THE PSYCHOLOGY OF FANATICISM AMONG CULT FOLLOWERS

Cheng P.82

Секція II.

***ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ***

**ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У ПРАЦІВНИКІВ ГУМАНІТАРНОГО
СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Шершун Т., Мітіна С.В.85

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ

Грицик О.Ю., Головська І.Г.....88

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ У РЯТУВАЛЬНИКІВ

Юрса М. А., Афанасьєва Н.Є.....92

ПРОФЕСІЙНИЙ СТРЕС У МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Келеман Л. О.95

**ВПЛИВ ВІЙНИ НА УЯВЛЕННЯ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ ПРО СВОЄ
МАЙБУТНЄ**

Баранова А. П., Симоненко С.М..98

**РЕАКЦІЯ НА ВАЖКИЙ СТРЕС І ПОРУШЕННЯ АДАПТАЦІЇ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В ПЕРІОД ВІЙНИ**

Детільє Л.М., Розіна І.В.101

наскільки особистість усвідомлює те, як вона сприймається партнером по спілкуванню. Це не є просто розумінням іншого, а й знанням того, як інший розуміє її, це подвійний процес дзеркального відображення партнерів по спілкуванню. Завдяки саме цьому вона здійснює позитивний вплив на процеси і результати мислення, регулює діяльність і поведінку суб'єкта. Таке взаємне відображення суб'єктів включає в себе декілька позицій, які займають суб'єкти і у професійній діяльності: усвідомлення кожним суб'єктом того, який він є в дійсності як професіонал; того, яким він бачить сам себе у професійній діяльності; того, яким він сприймається іншими суб'єктами в процесі професійної діяльності.

Подвійне взаємовідображення суб'єктами один одного, змістом якого виступає відтворення, репродукція особливостей один одного, супроводжується певними емоційними проявами відповідно до рівня розвитку емоційного інтелекту і визначає загальний рівень професіоналізму особистості.

Аналіз впливу емоційного інтелекту на розвиток рефлексії особистості в процесі професійної підготовки дозволяє зробити такі висновки. Емоційний інтелект студентів суттєво впливає на розвиток професійної рефлексії особистості, без якої неможливе здійснення професійної діяльності.

Як професійно значуща властивість емоційно забарвлена рефлексія забезпечує рівень критичного аналізу та визначення шляхів конструктивного удосконалення професійної діяльності.

Рефлексія, яка обумовлена коректним проявом емоцій, є фундаментальною складовою професійного мислення фахівця.

Вплив емоційного інтелекту на рефлексивні процеси проявляється у здатності фахівця усвідомлювати себе у мінливих ситуаціях професійної діяльності і діяти виважено, спокійно, толерантно.

Література

1. Зарицька В.В. Емоційний інтелект в структурі професійної діяльності психолога. JOURNAL OF PSYCHOLOGY RESEARCH VOLUME 29 (12). Дніпро. 2023. 92 с. С. 12-18.
2. Зарицька В.В. Психологія емоційного інтелекту. Запоріжжя: ОЛДІ-ПЛЮС, 2022. 428с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРУСТРАЦІЇ І АГРЕСІЇ ЗАСУДЖЕНИХ З РІЗНИМИ КОПІНГ-СТРАТЕГІЯМИ

Манолє В.В., Ситнік С.В.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Вивчення психологічних особливостей фрустрації і агресії, які негативно впливають на психологічний стан засуджених є однією з найбільш важливих як у теоретичному, так і практичному напрямках. У цьому аспекті копінг-стратегії

відіграють важливу роль у тому, як засуджені впорядковують свої емоції та реагують на стресові ситуації. Дослідження показують, що різні копінг-стратегії можуть впливати на рівень фрустрації та агресії. Так, активні стратегії, такі як пошук рішень та позитивне мислення, можуть допомогти зменшити рівень фрустрації та агресії, тоді як емоційно спрямовані стратегії можуть підсилити ці емоції. Недоліки у копінг-стратегіях можуть призвести до погіршення психічного здоров'я. Важливо досліджувати, як різні стратегії впливають на фрустрацію та агресію, щоб розробити ефективні підходи до підтримки засуджених. **Метою дослідження** стало вивчення зв'язку фрустрації і агресії у осіб з різними копінг-стратегіями. Згідно з метою були відібрані наступні методики: «Опитувальник копінг-стратегій» Р. Лазаруса С. Фолкмана; «Діагностика рівня соціальної фрустрації» Л. І. Вассермана (модифікація В. В. Бойка); «Діагностика стану агресії (А. Басса і А. Дарки). Вибірка складалася з 30 ув'язнених, кожен з яких проявляв різноманітні копінг-стратегії.

Аналіз та узагальнення спеціальної літератури з питань фрустрації, агресії, копінг-стратегій, дозволило розкрити психологічні особливості цих явищ. Так, агресія включає в себе різноманітні види поведінки, які можуть призвести до фізичної або емоційної шкоди для себе, інших людей або навіть об'єктів навколо. Це може включати фізичні напади, вербальні загрози, ворожість та інші прояви агресії. Важливо розуміти, що агресія може мати серйозні наслідки для всіх сторін, і важливо намагатися знаходити способи вирішення конфліктів без насильства. В сучасній психології фрустрація розглядається як психологічний стан, що виникає через перешкоди на шляху до досягнення цілеспрямованої поведінки індивіда. Ця явище було ретельно досліджено Джоном Доллардом та його колегами в 1939 році. Згідно з їхньою теорією, фрустрація неминуче призводить до агресії, прямо або опосередковано, як спосіб зняття напруги, викликаній незадоволеними потребами або заблокованими цілями. Леонард Берковіц пізніше уточнив цю гіпотезу, припустивши, що фрустрація створює емоційну готовність до агресії, яка вимагає відповідних зовнішніх сигналів для перетворення в агресивну поведінку.

Тема копіngu на сучасному етапі розвитку психологічної науки є однією з найбільш досліджуваних як в зарубіжній літературі, так і в українській. У нашій роботі ми вивчали копінг, спираючись на теоретичний підґрунтя, зокрема праці Р. Лазаруса, а також сучасних видатних українських і зарубіжних вчених. Автор визначає копінг як суму когнітивних та поведінкових зусиль, які індивід робить для ослаблення впливу стресу. Ці зусилля можуть бути спрямовані на різні аспекти ситуацій, пов'язаних з небезпекою або на досягнення важливих цілей. Зокрема, Р. Лазарус виділяє два основних напрями копінг-стратегій: захисні стратегії подолання та стратегії вирішення проблеми. До захисних стратегій відносяться деякі люди, які використовують ці стратегії для того, щоб впоратися зі стресом. Це може включати уникання проблем, втечу від них або приховування емоцій. До стратегій вирішення проблеми відносяться люди, які вибирають стратегії, змінюючи своє ставлення до ситуацій. Вони активно шукають рішення, намагаються змінити обставини та впливати на навколишнє

середовище, щоб подолати труднощі. Таким чином, копінг-стратегії може бути різним для кожної особистості, залежно від її індивідуальних реакцій та контексту. Копінг-стратегії це конкретні психологічні та поведінкові зусилля, які люди застосовують для управління стресом і пом'якшення його негативних наслідків. Ці стратегії можуть бути спрямовані на проблему, з метою зміни самого стресора, або на емоції, з метою управління емоційним стражданням, пов'язаним зі стресором. Річард Лазарус і Сьюзен Фолкман зробили значний внесок у вивчення стратегій подолання, розробивши транзакційну модель стресу та подолання. Ця модель підкреслює динамічну взаємодію між індивідом і його середовищем у оцінці стресу та виборі відповідних стратегій подолання. Їх робота підкреслила важливість когнітивної оцінки у визначенні, які стратегії подолання застосовуються та їх ефективність у зменшенні стресу.

Результати нашого дослідження показали, що високий рівень фрустрації та агресії пов'язані з деякими копінг-стратегіями особистості. Так, за результатами кореляційного аналізу, фрустрація має тісний зв'язок з ухиленням від прийняття відповідальності за свої дії в стресових ситуаціях (коефіцієнт кореляції $r = 0,519$). При цьому спостерігається зменшення частоти вибору копінг-стратегій самоконтролю ($r = 0,370$; $p < 0,05$) та одночасно збільшення використання копінг-стратегій уникнення ($r = 0,411$; $p < 0,05$), зокрема поведінки, спрямованої на уникнення ($r = 0,383$; $p < 0,05$). Крім того, фрустровані особистості часто використовують стратегію агресивних дій ($r = 0,458$; $p < 0,05$). Загальна конструктивність обраних копінг-стратегій знижується зі збільшенням рівня фрустрованості особи ($r = 0,362$; $p < 0,05$). Копінг-стратегії, що включають “втечу-уникання”, мають статистично значущий кореляційний зв'язок з високим рівнем агресії (коефіцієнт кореляції $r = 0,380$; $p < 0,05$). Цей тип копіngu передбачає уявне прагнення та поведінкові зусилля, спрямовані на уникнення проблеми. Стратегія “втечі-уникання” характеризується униканням завдань, які вимагають надзусилля від респондентів та постійної мобілізації ресурсів. Постійне використання цих стратегій може призвести до “пасивності” перед складними життєвими обставинами, коли особа очікує, що все само по собі вирішиться без її активної участі. У ситуаціях, коли неможливо вирішити нагальні питання, можуть проявитися риси, такі як надмірна інфантилізація, пасивність перед існуючими обставинами та навіть “несвідоме” забування нагальних питань – це прояв захисного механізму “витіснення”. Тобто, високі показники агресії можуть вказувати на вибір неефективних стратегій у ситуаціях, коли людина відчуває стрес або негативні емоції.

Отримані результати підкреслюють необхідність розробки та впровадження профілактичних засобів у засуджених, спрямованих на зниження фрустрацій та агресивних тенденцій і підтримку адаптивних стратегій подолання стресу. Це може включати способи релаксації, позитивного мислення, вирішення конфліктів та інші підходи, які допомагають зменшити агресію та фрустрацію та покращити психологічний стан. Розробка та проведення тренінгів, спрямованих на саморегуляцію емоційного стану та розвитку конфліктної компетентності, допоможе ув'язненим краще справлятися зі стресовими ситуаціями.

Література

1. Афанасьєва Н. Є. Психологічне консультування фахівців екстремального профілю: теорія, методологія, практика. Монографія. Харків : НУЦЗУ, 2017. – 315 с.
2. Кожушко А. Р. Вплив індивідуально-психологічних особливостей засуджених жінок на адаптацію у виправних установах. Науковий журнал «Право і безпека». – Харків : ХНУВС, 2015. – №2(57). – С. 115-119.
3. Кожушко А.Р. Життєвий шлях засуджених до позбавлення волі жінок на етапі ресоціалізації. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція». – Київ : ІКВС НАВС, 2015. – С. 548-550.
4. Недибалюк О.С. Визначення ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх-засуджених. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2015. – Том. XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Випуск 13. – С. 160-170.
5. Недибалюк О.С. Визначення ступеня сформованості асертивної поведінки неповнолітніх засуджених. Правові, психологічні та педагогічні проблеми профілактики правопорушень: матеріали наук.-практ. конф., м. Одеса, 28 жовтня 2016 р. – Одеса: ОДУВС, 2016. – С.107-109.

COMPARATIVE ANALYSIS OF GENDER-RELATED DIFFERENCES IN FRUSTRATION TOLERANCE LEVELS AMONG EARLY SCHOOL-AGE CHILDREN Șterbeț R., Potâng A.

Moldova State University

In today's world, where young children face a growing array of emotional challenges, understanding how they deal with frustration is more important than ever. Our study takes a closer look at this issue, focusing specifically on whether boys and girls handle frustration differently during their early school years. Using the Rosenzweig Frustration Test, we've delved into the heart of these gender-related differences, contributing valuable insights to the ongoing conversation about child development and emotional coping mechanisms. The findings underscore significant gender-specific variations in the mechanisms of frustration management, revealing that boys and girls exhibit distinct profiles of frustration tolerance, positing that these differences may hold profound implications for educational practices and psychological interventions aimed at fostering emotional competence.

Keywords: *frustration tolerance, early school-age children, emotion regulation.*

In the dynamic and often challenging landscape of early childhood development, the ability of young children to navigate frustration effectively is increasingly recognized as a cornerstone of emotional health and social adaptation. It is no wonder that studies conducted lately, such as those conducted by Graziano et al. (2007) and Richiteanu-Năstase et al. (2024), suggest the importance of early emotional competencies as predictive of not only immediate behavioral outcomes but also longer-term psychological well-being and social success. The focus of our research emerges from the fact that despite the universal experience of frustration among children, yet